

ТРИГУБА В.В.

слухач магістратури за спеціальністю
«Адміністративний менеджмент»

(науковий керівник: к.е.н., доцент, доцент кафедри державного і
муниципального управління Велешук С.С.)

АДАПТАЦІЯ ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО ЗАКЛАДУ ДО ЗМІН ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Перехід України до ринкових відносин супроводжується радикальними змінами в управлінні як матеріальною, так і нематеріальною сферами життєдіяльності суспільства. Все більшої актуальності набуває проблема освоєння основ стратегічного управління суб'єктами господарювання, вибору обґрунтованих стратегічних орієнтирів і перспектив їхнього розвитку в ринкових умовах. Особливої ваги набуває реалізація стратегічного планування діяльності загальноосвітнього навчального закладу, спрямованого на забезпечення його розвитку як суб'єкта ринку освітніх послуг, що функціонує сьогодні в складному конкурентному освітньому середовищі.

Радикальні зміни у розвитку суспільства й освіти вимагають від керівництва шкіл переходу на нову парадигму їх функціонування в напрямку посилення стратегічного управління й оптимального забезпечення його важливої функції – стратегічного планування. Дана проблема є багатовекторною й досить складною, адже в системі освітнього менеджменту вона недостатньо повно розкрита вченими-педагогами й послідовно не реалізована управлінцями-практиками з урахуванням стратегічних цілей і завдань сучасної школи. В історичному контексті звернемося до наукової літератури, в якій представлено погляди вчених на еволюцію й сутність стратегічного менеджменту сучасних організацій за умови, що терміни „стратегічне управління” й „стратегічний менеджмент” використовуватимуться надалі як синоніми [1].

У теорії виділяють чотири етапи розвитку стратегічного менеджменту:

– планування (1900-1930 рр.): контроль – головний інструмент управління ресурсами організацій; функціональна структура організацій; функціональна структура організації; короткостроковий характер бюджетного фінансування (1 рік); майбутнє як повторення минулого в умовах безупинного зростання й спеціалізації виробництва без урахування проблем зовнішнього середовища;

– довгострокове планування (1930-1970 рр.): довгостроковий прогноз зовнішнього середовища як вихідна база для постановки перспективних цілей організації; цільове управління; система поточного бюджетно-фінансового планування; подовження планового горизонту; нові методики довгострокового планування; передбачуване майбутнє, що визначається на основі показників діяльності організації в минулому шляхом екстраполяції;

– стратегічне планування (1950-1990 рр.): перехід від моделі «закритої організації» до моделі «відкритої організації»; аналіз внутрішнього й зовнішнього середовища; вибір стратегії на основі аналізу стратегічних альтернатив; пошук шляхів найкращого використання внутрішніх можливостей з урахуванням зовнішніх обмежень; система стратегічного планування; реалізація довгострокових стратегічних програм; управління на основі передбачення змін;

– стратегічний менеджмент (1970 рр. – до тепер) випереджальний характер процесу стратегічного управління організацією; намагання керівництва впливати на події в зовнішньому середовищі і змінювати їх в інтересах організації; управління за слабкими сигналами в умовах несподіваних змін; пошук нових можливостей в конкурентній боротьбі; формування стратегічного мислення керівників; орієнтація на довгострокову перспективу; погляд на працівників як головну цінність і джерело її благополуччя [2, 3].

У нашому розумінні стратегічно орієнтований навчальний заклад – це освітня організація, в якій педагогічний персонал на чолі з керівництвом має стратегічне мислення, застосовує систему стратегічного управління, розробляє й успішно використовує інтегровану систему поточних і стратегічних планів, підпорядкованих досягненню поставлених стратегічних цілей.

До переваг стратегічно орієнтованих навчальних закладів відносять: - зменшення до мінімуму негативних наслідків змін, що відбуваються в зовнішньому оточенні; - можливість вивчати й враховувати об'єктивні (зовнішні й внутрішні) фактори, що формують зміни в діяльності навчального закладу; - можливість отримати необхідні позиції для прийняття керівниками стратегічних і тактичних рішень; - можливість зробити навчальний заклад більш керованим, оскільки за наявності стратегічних планів є змога порівнювати досягнуті результати з поставленими цілями, конкретизованими у вигляді планових завдань і показників діяльності; - можливість встановлення більш гнучкої системи стимулювання педагогічного персоналу та його адаптованості до змін; - забезпечення динамічності змін через прискорення практичних дій щодо реалізації стратегічних планів на основі відповідної системи координування, контролю й аналізу. Реалізація зазначених положень дає змогу керівникам шкіл побудувати обґрунтовану послідовність управлінських дій щодо реалізації концепції й технології стратегічного управління [4]. Система стратегічного управління ЗНЗ повинна давати відповіді на три найважливіших питання: 1. Яка місія і цілі школи? 2. Який теперішній і майбутній профіль діяльності школи? 3. Що має зробити керівництво, щоб забезпечити виконання місії й досягнення поставлених цілей? При цьому необхідним елементом визначення місії й цілей ЗНЗ, як уже зазначалося, є аналіз зовнішнього й внутрішнього середовища, а також мінімізація загроз і викликів в умовах глобального суперечливого світу та його різноманітних неупереджених проявів. Предмет стратегічного управління ЗНЗ – базисні процеси (навчання, виховання, розвиток), активний, творчий пошук можливостей як всередині навчального закладу, так і за його межами.

У загальному вигляді функція стратегічного планування діяльності ЗНЗ включає наступне: - аналіз стану зовнішнього й внутрішнього середовища та прогноз змін; - визначення проблем і необхідності в стратегічних діях (під проблемою розуміється ситуація, коли поставлені цілі не виконані); - формування цілей; - формування критеріїв і методів оцінки впливу стратегічних дій на ситуацію; - формування альтернатив досягнення цілей-стратегій; - вибір найкращої стратегічної альтернативи, що відповідає цільовим настановам; - проведення оперативних заходів

щодо реалізації обраної стратегії й контроль за їх виконанням; - інтерпретація отриманих результатів

1. Стратегічне управління в освіті – це сукупність прогнозів, рішень і дій щодо визначення й реалізації пріоритетних напрямів розвитку, що забезпечують досягнення місії та цілей закладів освіти.

2. Стратегічне планування – складний багатогранний процес, основу якого складають цілепокладання, прогнозування, аналіз, моніторинг.

3. Успішна реалізація перерахованих дій-функцій, як показують теорія та практика, може забезпечити довгостроковий розвиток навчального закладу на засадах основного методологічного принципу стратегічного управління: рухатись від майбутнього до теперішнього. У наш час стратегічне управління загальноосвітньою школою стає важливим фактором успішної адаптації й розвитку, а також нагальною потребою складати довгострокові плани на перспективу.

Література

1. Ансофф И. Стратегическое управление / Сокр. пер. с англ.; науч. ред. и авт. предисл. Л. И. Евенко. – М. : Экономика, 1989. – 519 с. с.

2. Міщенко А. П. Стратегічне управління : Навч. посібник. – Київ : "Центр навчальної літератури", 2004. – 336 с.

3. Нємцов В. Д., Довгань Л. Є. Стратегічний менеджмент/ В.Д. Нємцов, Л. Є. Довгань – К. : ТОВ "УВПК ЕксОб", 2001. – 560 с.

4. Дмитренко Г. А. Стратегический менеджмент : целевое управление персоналом организаций: Учеб. пособие. – 2-е изд., испр. – К.: МАУП, 2002. – 192 с.